

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga ytt-ringar m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 130, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Lundstedt* hemställt, att riksdagen måtte, med de jämkningar och ändringar som kunna föranledas av motionens behandling i utskottet, för sin del antaga följande vid motionen såsom bilagor 1 och 2 fogade lagförslag:

1) F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i 18 och 25 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas att 18 kap. 10 § och 25 kap. 20 § strafflagen¹ skola erhålla följande ändrade lydelse samt att till 18 kap. skall fogas en ny paragraf, betecknad 17 §, av den lydelse nedan angives:

18 KAP.

10 §.

Förmår någon eller söker någon förmå annan av samma kön under tjuguettt år till otukt med sig och utnyttjar han därvid den andres oerfarenhet eller beroende ställning, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Övar någon som fyllt tjuguettt år otukt med annan av samma kön under aderton år eller söker han förmå honom därtill, straffes städse som nu sagts. Förövas brott som ovan sägs med barn under femton år, må tiden för straffarbetet höjas till fyra år.

Övar styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid inrättning som avses i 6 § 2 mom. otukt med där intagen av samma kön, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Där någon, å ställe som i 11 kap. 15 § sägs eller eljest så att allmän förargelse kan komma därav, övar otukt med annan av samma kön eller med ord eller åtbörd inbjuder annan av samma kön till otukt med sig, straffes med fängelse eller, i ringare fall, med böter.

17 §.

Har betryggande åtgärd vidtagits till förebyggande av att någon som begått brott varom i 10 § sägs återfaller i sådant brott, och är åtal för brottet

¹ Senaste lydelse av 25 kap. 20 §, se 1936: 244.

icke ur allmän synpunkt påkallat, må landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen eftergiva åtalet.

Finnas tillräckliga skäl för eftergift ej längre föreligga, må den återkallas.

25 KAP.

20 §.

Varder ämbetsman, till vars ämbete hörer att undervisa eller uppfostra ungdom, enligt 18 kap. 6 § 1 mom. eller 10 § dömd till fängelse för otukt med ungdom, som han i kraft av sitt ämbete eller eljest hade till undervisning eller uppfostran, eller dömes han enligt 18 kap. 13 § till ansvar för någon tukt och sedlighet sårande gärning därav synnerlig fara för sådan ungdoms förförelse kom, skall tillika till avsättning eller till mistning av ämbetet på viss tid dömas. *Sådan påföljd må ock, när omständigheterna det föranleda, ådömas, där han enligt 18 kap. 10 § i annat fall än nyss sagts dömes till fängelse eller ock till böter.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

2) F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling.

Häri genom förordnas, att 1 § lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Var, som sysslöös stryker omkring från ort till annan utan medel till sitt uppehälle, må, där ej omständigheterna ådagalägga, att han söker arbete, behandlas såsom lösdrivare på sätt i denna lag sägs.

Till enahanda behandling vare ock den förfallen, vilken eljest, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadssätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet, *så ock den vilken vanemässigt, å ställe som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs eller eljest så att allmän förargelse kan komma därav, med ord eller åtbörd inbjuder annan av samma kön till otukt med sig och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättförande.*

Personer under tjuvuett år må ej såsom lösdrivare behandlas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

¹ Senaste lydelse, se 1934: 203.

3) **Förslag**

till

Lag

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om
samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag).

Härigenom förordnas att 22 § lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag)¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

22 §.

Barnavårdsnämnden har att i enlighet med 23—25 §§ vidtagna åtgärder beträffande

- a) barn under sexton år, som i föräldrahemmet misshandlas eller utsättes för allvarlig vanvård eller annan fara till liv eller hälsa;
- b) barn i sagda ålder, som på grund av föräldrarnas lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att fostra barnet är i fara att bliva vanartat;
- c) barn under aderton år, som befinnes vara så vanartat, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för dess tillrättaförande;
- d) person i åldern mellan aderton och tjuguet år, som befinnes vara hemfallen åt ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande²; samt
- e) *person i åldern mellan aderton och tjuguet år, vilken, å ställe som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs eller eljest så att allmän förargelse kan komma därav, övar otukt med annan av samma kön eller med ord eller åtbörd inbjuder annan av samma kön till otukt med sig.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

4) **Förslag**

till

Lag

om läkarundersökning av person misstänkt för brott enligt 18 kap. 10 § strafflagen.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Innan allmänt åtal för brott enligt 18 kap. 10 § strafflagen väckes, skall, såvida den misstänkte är villig underkasta sig läkarundersökning, sådan un-

¹ Senaste lydelse, se 1934: 204.

² Enligt 1937 års lösdriverilagstiftningskommittés förslag (SOU 1939: 25) skulle 22 § d) erhålla följande lydelse:

d) person i åldern mellan aderton och tjuguet år, som befinnes föra ett oordentligt, lättjefullt eller sedeslöst liv och beträffande vilken särskilda åtgärder från samhällets sida krävas för hans tillrättaförande.

dersökning ske. Vad nu sagts utgör dock ej hinder för landsfogde eller förste stadsfiskalen i Stockholm att besluta om häktning av den misstänkte.

2 §.

Läkarundersökning som avses i denna lag skall utföras av läkare med rättspsykiatrisk erfarenhet, som medicinalstyrelsen därtill förordnar.

3 §.

Konungen meddelar anvisningar angående avfattningen av intyg rörande läkarundersökning som ovan sagts och övriga bestämmelser som erfordras för tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

5) Förslag till Lag om kastrering.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Kan någon med skäl befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott som innebär allvarlig fara eller skada för annan, eller åsamkas någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet, må han kastreras, såvida han samtyckt därtill.

Den som är under tjugotre år må ej kastreras, med mindre synnerliga skäl därtill äro.

Denna lag äger ej tillämpning i fråga om åtgärd som är påkallad av kroppslig sjukdom.

2 §.

Saknar någon, som enligt denna lag må kastreras, på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke till sådan åtgärd, må han kastreras ändå att han ej samtyckt därtill.

3 §.

Kastrering må företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Sådant tillstånd må icke lämnas för någon, med mindre tillfälle att yttra sig, där så kan ske, beretts, om han är underårig den som har vårdnaden om honom, om han är omyndigförklarad hans förmyndare, om han är gift hans make samt om han är intagen å allmän anstalt dennas läkare och föreståndare.

4 §.

Kastrering skall utföras å lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga av där anställd läkare. Utan hinder härav må medicinalstyrelsen,

där styrelsen så prövar erforderligt, medgiva viss läkare att utföra sådan åtgärd å anstalt som nyss är sagt eller å annan anstalt.

5 §.

Läkare eller annan, som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med kastrering eller med ärende angående sådan åtgärd, må ej i oträngt mål yppa något av vad därvid förekommit.

Över medicinalstyrelsens beslut i ärende angående kastrering må besvär anföras hos Konungen före klockan tolv å trettionde dagen från den då beslutet meddelades.

7 §.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver falsk utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 5 § stadgas, dömes, där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

8 §.

Förseelse mot vad i 5 § stadgas må ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla Kronan.

9 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

6) **Förslag**

till

L a g

angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Härigenom förordnas, att 14 § lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

14 §.

Handlingar vilka — — — förbehåll göras.

Angår handling — — — annan person.

Vad i denna paragraf stadgas har icke avseende å myndighets beslut som särskilt utfärdats eller i protokoll upptagits, där fråga ej är om barnavårdsnämnds eller nykterhetsnämnds beslut eller om beslut i ärende som rör tillämpning av lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, la-

¹ Senaste lydelse, se 1938: 321.

gen om avbrytande av havandeskap, lagen om sterilisering eller lagen om kastrering.

Uppgifter och — — — om socialregister.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

Beträffande de skäl som ligga till grund för motionärens hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Homosexualitet.

Gällande rätts bestämmelse om homosexuell otukt innefattas i 18 kap. 10 § strafflagen, vilket lagrum är av följande lydelse:

»Övar någon med annan person otukt, som emot naturen är, eller övar någon otukt med djur; varde dömd till straffarbete i högst två år.»

Bestämmelsen har kvarstått oförändrad alltsedan tillkomsten av 1864 års strafflag. Straffet för otukt med annan person anses åsyfta allenast otukts-handlingar mellan personer av samma kön. Av sättet för straffets bestämmande följer att straffminimum är straffarbete i två månader. Beträffande homosexuell otukt såsom juridiskt begrepp må i övrigt hänvisas till en av professorn Ivar Agge utarbetad redogörelse, vilken såsom bilaga åtföljer strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar (SOU 1941: 32).

Strafflagberedningen gör i inledningen till förutnämnda utlåtande följande uttalanden angående läkarvetenskapens uppfattning rörande homosexualitetens natur:

Det torde numera få anses klarlagt, att homosexuella handlingar ofta äro betingade av en konstitutionell särart hos vederbörande, yttrande sig däri att den sexuella driften är uteslutande eller i övervägande grad riktad mot personer av det egna könet. För den konstitutionellt homosexuelle äro för den skull sexuella förbindelser med personer av samma kön den naturliga driftutlösningen; sexuellt umgänge med olikkönade ter sig för honom i allmänhet som något motbjudande. Hos andra, de bisexuella, är den homosexuella inställningen icke lika starkt betonad; sexualdriften kan hos dem tillfredsställas såväl med likkönade personer som med personer av det andra könet. Den homosexuella tendensen kan dock hos de bisexuella framträda med olika styrka vid skilda tidpunkter, och särskilt synes med tilltagande ålder ej sällan en ökad benägenhet för homosexuell driftstillfredsställelse göra sig märkbar. Slutligen förekommer det att homosexuella handlingar företagas av personer utan någon homosexuell läggning (heterosexuella personer).

En av professorn Alfred Petréns verkställd undersökning av 86 för homosexuella handlingar tilltalade personer, rörande vilka medicinalstyrelsen under åren 1932—1939 avgivit yttranden, utvisar att av de tilltalade 25 varit utpräglad (eller konstitutionellt) homosexuella, 33 bisexuella, 18 övervägande eller helt heterosexuella, 8 sinnesslöa och 2 sinnessjuka (SOU 1941: 3 sid. 9).

Under 20-årsperioden 1913—32 blevo i allt något över 600 personer åtalade för brott mot 18 kap. 10 § strafflagen (däri alltså inberäknat otukt med djur). Antalet lagförda har sedermera stigit till i genomsnitt omkring 65 personer om året, synbarligen beroende därpå att genom några större s. k. sedlighetsaffärer, som blivit föremål för polisutredning, åtal föranletts mot ett större antal inblandade män.

Det generella straffbeläggandet i 18 kap. 10 § strafflagen av homosexuell otukt har utsatts för mycken kritik särskilt från läkarehåll. Detta lagrum anses numera på många håll otidsenligt och i behov av snar revision. Frågan om en ändring av lagrummet bragtes första gången under statsmakternas prövning genom en av herr Lundstedt vid 1933 års riksdag väckt motion (II: 1). I denna motion yrkades efter ingående motivering,

att riksdagen måtte besluta *såväl* att för sin del upphäva 10 § i 18 kap. strafflagen samt i dess ställe antaga ett stadgande av innehåll, att otukt, utövad mellan personer av samma kön, skall beläggas med fängelse i högst 6 månader eller straffarbete i högst 2 år, dels därest gärningen skett under omständigheter motsvarande dem, som framgå av något av följande stadganden, nämligen 12, 13 och 15 §§ i 15 kap. samt 6—9 §§ i 18 kap. strafflagen, dels ock därest gärningen begåtts med person mellan 15 och 18 år, i vilket senare fall straffet dock må bortfalla, såvitt som personerna i ålder och utveckling äro varandra ungefärligen jämbördiga, *som även* att hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av härmed överensstämmande lagförslag att framläggas vid nästa års riksdag.

Första lagutskottet hemställde i utlåtande, nr 15, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, därvid utskottet anförde bl. a.:

Vad de homosexuella handlingarna beträffar är allmänt känt, att hos oss liksom i andra länder finnes ett icke ringa antal människor, som av naturen äro så beskaffade, att deras könsdrift är inriktad mot personer av samma kön. Att dessa homosexuella ofta bli föremål för utpressning från dem, de anlitat för tillfredsställande av sin könsdrift, är även bekant. Härtill har givetvis förefintligheten av straffbudet mot de homosexuella handlingarna i hög grad bidragit. Vid bedömande av frågan om ett eventuellt upphävande av förevarande straffbud måste givetvis beaktas, huruvida därigenom kan befaras ett mera fritt ådagaläggande av homosexuella böjelser eller om sådant förebygges redan genom de perversas medvetande om den instinktiva avsky, som varje sund människa känner för deras abnormitet. Särskild uppmärksamhet förtjänar givetvis den viktiga frågan om den uppväxande ungdomens skyddande mot otillbörliga inflytelser. Utskottet vill icke göra något bestämt uttalande om man bör hos oss liksom i åtskilliga främmande länder i princip lämna de homosexuella handlingarna straffria. En sådan princip förutsätter i allt fall, såsom även motionären framhållit, att de homosexuella handlingarna lika väl som otuktshandlingarna mellan personer av motsatta kön under särskilda omständigheter förbli straffbelagda, och frågan, i vilken omfattning så skall vara förhållandet, fordrar en ingående prövning.

Chefen för justitiedepartementet har i samband med sitt initiativ till partiella reformer på strafflagstiftningens område framhållit frågan om en inskränkning av de straffbara gärningarnas område beträffande sedlighetsbrotten. Utskottet förutsätter, att frågan om de homosexuella handlingarnas straffbarhet i detta sammanhang blir föremål för en allsidig utredning.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva utlåtande i det ämne, som avsågs i herr Lundstedts ovannämnda, vid 1933 års riksdag väckta motion, avgav styrelsen yttrande i ärendet den 24 oktober 1935. Medicinalstyrelsen uttalade bland annat, att homosexualiteten kunde betecknas såsom en biologiskt betingad men ändock socialt anormal företeelse och att det enligt styrelsens mening framstode såsom det enda försvarliga att inskränka samhällets ingripande till sådana fall, i vilka homosexualitetens yttringar kunna leda till skada för andra personer. Styrelsen gjorde från dessa utgångspunkter gällande att 18 kap. 10 § strafflagen borde avskaffas, att samhällsreaktionen mot homosexualiteten borde begränsas till sådana fall, då otukt övats med person under 20 år, och att reaktionen därvid borde taga formen av obligatorisk vård på sinnessjukhus, för vilket syfte styrelsen föreslog vissa ändringar i sinnessjuklagen.

Genom beslut den 16 december 1932 hade chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande tillkallat professorn Ragnar Bergendal att i egenskap av sakkunnig inom nämnda departement biträda med verkställande av utredning angående partiella reformer på strafflagstiftningens område, gällande bland annat 18 kap. 10 § strafflagen, varefter nuvarande borgmästaren Gunnar Lindskog och överläkaren docenten Torsten Sondén genom särskilda bemyndiganden kallats att biträda vid utredningen. Medicinalstyrelsens ovannämnda utlåtande överlämnades sedermera till de sakkunniga för att av dem beaktas vid utredningsarbetet. De sakkunniga avlämnade den 31 december 1935 promemoria angående ändringar i strafflagen beträffande straffsatserna för särskilda brott m. m. (SOU 1935: 68), i det följande benämnd 1935 års promemoria. Det förslag till ändrad lydelse av 18 kap. 10 § strafflagen, som häri framlades, innebar i huvudsak följande.

Homosexuell otukt skulle vara straffbar endast om gärningen riktade sig mot den som ej fyllt tjugo år eller ägde rum under omständigheter som i 18 kap. 6 § 2 mom. sägs. Straffet skulle utgöras av fängelse eller straffarbete i högst två år. Övades otukten med barn under 15 år skulle straffet kunna skärpas till fyra års straffarbete. För otukt mellan dem, som i ålder och utveckling voro nära jämställda, skulle domstolen dock kunna fria från straff, därest omständigheterna voro synnerligen mildrande.

Över 1935 års promemoria infordrades yttranden från åtskilliga ämbetsmyndigheter. Den på grundval av promemorian utarbetade propositionen till 1937 års riksdag med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m. (nr 187) innehöll emellertid icke något förslag till ändrad lydelse av straffbudet för otukt mot naturen. Till motivering härför anförde departementschefen, efter att ha redogjort för innehållet i inkomna yttranden, följande:

Av det förut anförda framgår att medicinalstyrelsen uppfattat homosexualiteten såsom en biologiskt betingad företeelse och den samhälleliga reaktionen mot homosexuella handlingar såsom en medicinsk fråga. Emellertid lär det icke från medicinskt håll kunna bestridas att homosexualiteten i

vissa fall kan ha sin grund i faktorer vilka icke äro av biologisk natur. Den omständigheten att homosexualiteten under vissa tider och bland vissa folk nått en särskilt stor spridning synes utgöra ett talande vittnesbörd om att även sociala faktorer kunna spela en betydande roll i detta sammanhang. Enligt min mening bör alltså spørsmålet om den samhälleliga reaktionen mot homosexuella handlingar icke betraktas som en enbart medicinsk fråga utan torde även andra synpunkter böra komma under beaktande.

De sakkunniga ha till stöd för den av dem föreslagna principiella strafffriheten främst åberopat att homosexuella handlingar företagna mellan vuxna och ansvariga personer i regel vore socialt oskadliga. Erfarenheten synes emellertid giva vid handen att denna form av otukt i olika avseenden kan medföra allvarliga sociala vådor. Sålunda kan dylik otukt, även om den äger rum mellan vuxna och ansvariga personer, medföra skadliga psykologiska verkningar för båda parterna eller endera av dem, liksom den även kan innebära en fara för psykisk smitta. Det förhållandet att de homosexuella ofta för att tillfredsställa sin drift förmå heterosexuella personer att, mot vederlag i en eller annan form, stå dem till tjänst kan icke heller ur samhällselig synpunkt vara likgiltigt. Av det nu sagda framgår att jag icke kan förorda att en inskränkning av tillämpningsområdet för ifrågavarande lagrum företages utan att man samtidigt tillser, att samhället erhåller möjlighet att bekämpa sådana yttringar av homosexualiteten, vilka ur olika synpunkter framstå såsom samhällsfarliga. De sakkunnigas förslag torde emellertid icke tillgodose detta krav. I ett flertal yttranden framhållles sålunda, att borttagandet av straffet dels kan befaras medföra ett mera ohöljt ådagaläggande av homosexuella böjelser och ett mera öppet inledande av homosexuella förbindelser, dels ock kan försvåra kampen mot den manliga prostitutionen. Överståthållarämbetet finner det nödvändigt att sådana följder av strafffriheten förhindras genom lagstiftning. De sålunda framförda invändningarna synas värda beaktande. De sakkunniga framhålla visserligen att sådana yttringar av homosexuella böjelser, som sära den yttre anständigheten, kunna beivras jämlikt 18 kap. 13 § första stycket strafflagen, vari stadgas straff för gärning som sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer, ävensom att emot den manliga prostitutionen kan såsom hittills i svårare fall ingripas med stöd av lösdrivarlagstiftningen. Emellertid torde det, under förutsättning att principiell straffrihet för homosexuella handlingar införes, uppstå betydande risker för att homosexuella förbindelser komma att ingås eller anbud därom framställas under former, som påkalla särskilda lagstiftningsåtgärder. Erinras må att redan reglementeringskommittén i sitt år 1910 avgivna betänkande föreslog att straff intill sex månaders fängelse skulle stadgas för den som genom ord, tecken eller annan gärning, på sätt som är ägnat att väcka allmän förargelse, uppfordrar eller inbjuder till otukt. Vad därefter angår bekämpandet av den manliga prostitutionen må framhållas att gällande lösdrivarlagstiftning icke möjliggör ett ingripande i andra fall än då fråga är om helyrkesprostituerade. De personer — ofta icke själva homosexuella — som mot ersättning i en eller annan form låta bruka sig till homosexuell otukt torde emellertid i flertalet fall icke tillhöra nyssnämnda kategori. Det kan vidare ifrågasättas om det icke, därest homosexuella handlingar lämnas straffria utom då de riktas mot ungdom, är nödvändigt att kriminalisera även försök att förleda ungdom till homosexuell otukt. Slutligen må framhållas att ett borttagande av straffet i föreslagen omfattning synes kräva att möjlighet beredes att, där förhållandena det påkalla, från tjänstgöring avstånga eller vidtaga andra lämpliga åtgärder mot personer, vilka ha till uppgift att uppfostra eller undervisa ungdom och som ådagalagt homosexuella böjelser, även om dessa

tagit sig uttryck endast i sådana handlingar som enligt den nya lagstiftningen skulle lämnas straffria.

Ett genomförande av principiell straffrihet för homosexuell otukt kräver alltså enligt min mening — utöver de av de sakkunniga föreslagna kriminaliseringarna — ändringar inom andra områden av lagstiftningen. Då vissa av dessa ändringar, såsom framgår av de förslag till vanartslag som under det sista årtiondet framlagts, ha mycket nära samband med den större frågan om ingripandet mot personer som äro hemfallna åt sedeslöst levnadsätt av samhällsskadlig art, vilken fråga alltjämt väntar på sin lösning, torde desamma icke nu kunna genomföras. Frågan om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling är alltså enligt min mening icke så färdigberedd att jag kan förorda att den nu bör bringas till avgörande.

Vid propositionens behandling i första lagutskottet (utlåtande nr 45) yttrade utskottet i fråga om reformeringen av lagbestämmelserna mot homosexuell otukt:

Utskottet, som finner de i propositionen anförda skälen för att förslag i frågan nu ej blivit framlagt förtjänta av allt beaktande, vill emellertid betona att denna lagstiftningsfråga måste anses vara av trängande beskaffenhet samt att en snar lösning av frågan i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag synes böra eftersträvas. Ej minst angeläget är att den föreslagna straffskärpningen beträffande homosexuella förgripelser mot barn blir genomförd. I anledning härav vill utskottet föreslå att riksdagen till Kungl. Maj:t avlåter skrivelse med anhållan att Kungl. Maj:t snarast måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning i fråga om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling.

Riksdagen fattade beslut på denna punkt i enlighet med utskottets förslag.

Sedan Kungl. Maj:t därefter tillkallat professorn Alfred Petrén att såsom sakkunnig inom justitiedepartementet biträda med utredning rörande åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar, har den sakkunnige den 19 december 1940 avgivit betänkande i ämnet (SOU 1941:3). Betänkandet, vartill såsom bilaga fogats redogörelse för ett av den sakkunnige bearbetat omfattande rättspsykiatriskt material, utmynnar bl. a. i ett tillstyrkande av att den i 1935 års promemoria föreslagna ändringen av 18 kap. 10 § strafflagen genomföres, men förutsätter, i viss överensstämmelse med den uppfattning medicinalstyrelsen tidigare givit uttryck åt, att stadgandet icke skall komma till användning beträffande vissa homosexuella, för vilka i stället sinnessjukvård borde komma till stånd.

Genom remiss den 4 mars 1941 anbefalldes strafflagberedningen att avgiva utlåtande i ärendet, varefter beredningen den 3 november samma år avgav utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar (SOU 1941:32), omfattande de här ovan intagna förslagen till lag om ändring i 18 och 25 kap. strafflagen, lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling, lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård och ungdomsskydd (barnavårdslag) och lag om läkarundersökning av person misstänkt för brott enligt 18 kap. 10 § strafflagen.

Beträffande frågan om homosexuella handlingars straffbarhet anför strafflagberedningen bland annat följande:

Att det ur samhällets synpunkt måste anses angeläget att förhindra att tendensen till homosexuella handlingar utbredes, får anses klart. Det torde stå utom tvivel att grunden till det generella straffbudet i 18 kap. 10 § strafflagen är en sedan generationer nedärvd inställning mot homosexualiteten. Ytterst torde bakom denna inställning ligga befolkningspolitiska hänsyn, vilka i samverkan med religiösa kyskhetsideal och moralfilosofiska betraktelser i äldre tid lett till ett fördömande av alla homosexuella handlingssätt såsom »onaturliga synder». Vilken ställning man i våra dagar än intager till dylika betraktelsesätt, bör strafflagstiftningen uppenbarligen lämna sin medverkan till ett förhållande av homosexualitetens utbredning och till ett bekämpande av dess samhällsfarliga yttringar.

För den vida övervägande majoriteten av samhällets medlemmar ter sig homosexualiteten såsom en avart av det sexuella livet och dess yttringar verka i likhet med andra perversiteter på könsdriftens område fränstötande och uppväcka känslor av ovilja och avsmak. Denna inställning är tillfinnandes icke blott hos de breda lagren, där man ej sällan torde vara benägen att i homosexualiteten endast se ett utslag av sedlig depravation och moraliskt förfall, utan även hos personer för vilka kännedomen om homosexualitetens natur och orsaker gör densamma mera förståelig. Det måste med hänsyn till det sagda anses angeläget att förhindra att homosexualiteten får tillfälle att framträda på ett sätt, som sårar den allmänna anständighetskänslan. I detta sammanhang har man också att beakta den manliga prostitutionen, vilken särskilt i större städer är en påtaglig följdföreteelse till homosexualiteten bland män. En ökad spridning av homosexualiteten måste för samhället medföra ökade svårigheter att bekämpa prostitutionen. Att denna bekämpas är en social angelägenhet av betydelse även ur andra synpunkter än sådana, som avse att undertrycka yttringar av homosexualitet. Åtskilliga utgrenade sedlighetsaffärer från de senaste åren ha vidare på ett övervägande sätt givit vid handen, att homosexualiteten ofta bedrives under sådana former, som ur samhällets synpunkt otvivelaktigt måste anses direkt skadliga.

Om sålunda samhället måste anse det nödvändigt att förhindra att homosexualiteten utbreder sig, är det icke utan vidare klart att detta syfte främjas därigenom att homosexuella gärningar under alla förhållanden straffas.

Ett av de viktigaste skälen mot bibehållandet av 18 kap. 10 § strafflagen i dess nuvarande gestalt är detta straffbuds bristande effektivitet. — — —

Vidare kan det, när homosexualiteten är organiskt betingad och följaktligen omöjlig att förändra genom vare sig straff eller andra inflytelser som kunna vara ägnade att påverka vederbörandes vilja och instinkter, synas meningslöst att ingripa med straff mot homosexuella handlingar överhuvud. Straffet kan här icke fylla sin uppgift; det kan icke bibringa den homosexuelle hämmande motiv i stånd att avhålla honom från varje gärning som innebär ett utslag av hans konstitutionella driftsinriktning. — — — — —

Man har vidare att räkna med att existensen av ett generellt straffbud mot homosexuella handlingar kan användas och användes såsom ett medel för utpressning och förföljelse mot personer med homosexuell läggning. De personer, vilka mot vederlag ställa sig till de homosexuellas förfogande, äro i allmänhet mer eller mindre parasitära individer, ofta rena lösdrivartyper. Att dessa, när de funnit sig kunna med öppet eller förtäckt hot om åtal utpressa penningar av homosexuella, med vilka de inlåtit sig eller om vilkas läggning de eljest erhållit kännedom, även begagna denna möjlighet visar erfarenheten. — — — — —

Det har slutligen också från skilda håll med ett visst fog gjorts gällande att den medicinska forskningens rön angående homosexualitetens natur och orsaker leda till att straffet för de konstitutionellt homosexuella måste anses innebära en hårdhet, som är oförenlig med rättvisans och humanitetens krav: de straffas för yttringarna av en naturdrift för vars riktning de icke kunna göras ansvariga. Det ständiga straffhotet och de risker i ekonomiskt och socialt hänseende, som ett straffadömande innebär, betyder en ökning av det personliga lidande, som redan medvetandet om att icke vara som andra utgör för många homosexuella.

De olägenheter, som enligt vad nu anförts äro förknippade med det generella straffbudet i 18 kap. 10 § strafflagen, synas påkalla att den hittillsvarande obegränsade straffbarheten för homosexuella handlingar inskränkes till sådana fall där särskilda skäl tala för straff. Härvid är att märka, att ehuru skälen mot användande av ett generellt straffbud såsom medel att bekämpa homosexualiteten äga sin huvudsakliga tillämpning i fråga om konstitutionellt homosexuella, det uppenbarligen icke låter sig göra att inskränka den generella straffbarheten för dessa men bibehålla densamma för andra som begå homosexuella gärningar. Redan svårigheten att skilja mellan konstitutionell homosexualitet och bisexualitet med alla dess skiftningar lär göras en sådan gränsdragning mellan straffbar och icke straffbar homosexualitet vanskelig, för att icke säga omöjlig att genomföra. Å andra sidan saknas anledning att, om straffbarheten inskränkes till vissa fall, låta de konstitutionellt homosexuella intaga en särställning i fråga om sådana yttringar av homosexualiteten, som samhället anser böra straffbeläggas.

Det torde icke kunna antagas, att alla homosexuella skulle vara sådana slavar under sin böjelse att de icke av ett straffhot skulle kunna låta sig påverkas till att avhålla sig från att t. ex. förgripa sig mot minderåriga, synnerligast om homosexuella gärningar i allmänhet lämnas straffria när de begås mellan vuxna inbördes.

Med stöd av vad ovan anförts håller strafflagberedningen före, att homosexuella handlingar — oberoende av om gärningsmannen är konstitutionellt homosexuell eller icke — böra vara kriminaliserade endast när särskilda omständigheter föreligga. Av de intressen, som det kan anses påkallat att skydda genom straffbud, är självfallet ungdomens sunda utveckling på det sexuella livets område av särskild betydelse. Beredningens förslag överensstämmer härutinnan i princip med 1935 års promemoria. I andra hänseenden går emellertid beredningens förslag utöver 1935 års, och beredningens uppfattning om vilka yttringar av homosexualiteten som böra bli föremål för åtgärd från samhällets sida överensstämmer på de flesta punkter med vad chefen för justitiedepartementet vid 1937 års riksdag anförde till stöd för att han icke funnit skäl att för det dåvarande framlägga förslag om en reform av den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling. För att åstadkomma ett så effektivt skydd för ungdomen som möjligt mot förledande till homosexuella handlingar föreslår sålunda beredningen straff även för försök att förleda ungdom därtill. Nödvändigheten att tillgodose yttre anständighet och allmän ordning bör enligt beredningens mening föranleda vittgående förbud för de homosexuella att ådagalägga sin homosexuella böjelse på sådana platser, där allmänheten löper fara att bli vittne därtill. Härigenom tillgodoses jämväl i viss mån det beaktansvärda önskemålet att förhindra den fara för psykisk smitta, som ett öppet manifesterande av homosexuell inställning kan innebära. Ett spörsmål, som i detta sammanhang ägnats särskild uppmärksamhet av beredningen, är bekämpandet av den manliga prostitutionen, mot vilken särskilda åtgärder föreslås. Beredningen föreslår jämväl lagändring varigenom möjlighet skapas att i vidsträcktare omfattning än som följer av

vanliga regler avsätta eller från tjänstgöring avstånga lärare eller andra uppfostrare, som begå homosexuella handlingar.

I fråga om formerna för samhällsreaktionen mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar förordar strafflagberedningen att i det särskilda fallet domstolen bör hava att följa de regler som i allmänhet gälla, d. v. s. att med hänsynstagande till individens särart och till brottets beskaffenhet välja den kriminalpolitiskt lämpligaste åtgärden.

Beträffande detaljmotiveringen till strafflagberedningens förslag angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar tillåter sig utskottet i övrigt att hänvisa till framställningen å sid. 20—42 i beredningens ifrågavarande utlåtande. Här må slutligen erinras att genom de av strafflagberedningen föreslagna ändringarna av 18 kap. 10 § strafflagen straffbarheten för otukt med djur kommer att bortfalla.

Över det av professor Petrén utarbetade betänkandet och strafflagberedningens utlåtande ha, efter remiss, yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, hovrätterna, Stockholms rådhusrätt, rådhusrätterna i Göteborg och Malmö, fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, sinnessjuknämnden, överståthållarämbetet samt, efter hörande av landsfogdarna i länen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län ävensom av styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö, medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium. Yttranden ha dessutom överlämnats av överståthållarämbetet från polismästaren i Stockholm samt kriminalpolisintendenten och förste stadfiskalen därstädes, av länsstyrelsen i Malmöhus län från poliskamrarna i Malmö och Hälsingborg samt av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från poliskammaren och kriminalpolisintendenten i Göteborg.

Tillfälle att avgiva yttrande har därjämte beretts föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges landsfiskaler, Sveriges advokatsamfund, svenska läkaresällskapet, svenska psykiatriska föreningen, centralförbundet för socialt arbete samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Svenska läkaresällskapet har vid sitt yttrande fogat dels en av sällskapets sektioner för social medicin samt för psykiatri och neurologi utarbetad promemoria i ärendet dels ock ett föredrag av med. lic. G. Nycander. Vid det yttrande som avgivits av centralförbundet för socialt arbete har fogats en promemoria av överläkaren vid Långbro sjukhus, docenten Sven Stenberg.

Beträffande innehållet i de avgivna yttrandena må här lämnas följande kortfattade redogörelse.

Den till grund för strafflagberedningens förslag liggande principen att homosexuella handlingar skola vara straffbelagda endast när särskilda skäl tala för straff har tillstyrkts eller lämnats utan väsentliga erinringar utav flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna. Länsstyrelsen i Västernorrlands län, landsfogdarna i Jönköpings, Malmöhus och

Västernorrlands län, föreningen Sveriges stadsdomare och föreningen Sveriges landsfiskaler ha utan motivering förklarat att de icke funnit något att erinra mot förslaget. Göta hovrätts majoritet, Stockholms rådhusrätt, rådhusrätterna i Göteborg och Malmö, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, poliskammaren i Malmö, de medicinska fakulteterna vid rikets universitet, karolinska institutets lärarkollegium, Sveriges advokatsamfund, svenska läkarsällskapet, svenska psykiatriska föreningen och centralförbundet för socialt arbete ha tillstyrkt förslagets huvudprinciper men framställt erinringar eller ändringsförslag beträffande olika detaljbestämmelser. Hovrätten över Skåne och Blekinge framhåller, att allvarliga betänkligheter kunna resas mot ett borttagande av det generella straffbudet för homosexuell otukt men tillstyrker »med en viss tvekan och i medvetandet om svårigheten att finna en bättre framkomlig väg» att beredningens förslag lägges till grund för en lagstiftning i ämnet. Hovrätten för Övre Norrland är tveksam huruvida icke de föreslagna straffbestämmelserna böra kompletteras med en bestämmelse om straff för den som, i annat fall än särskilt nämnts, utan att vara av konstitutionellt homosexuell läggning begår homosexuell handling. Socialstyrelsen, som uttalar att förslagets grundtanke i det hela synes bäst motsvara nutidens sociala och läkarvetenskapliga begrepp på detta område, förklarar bland annat att frånvaron av klart begränsande föreskrifter om vilka beteenden som skola anses brottsliga framstår som en allvarlig brist och finner det betänkligt att utsträcka straffbarheten till att omfatta även förberedelser till homosexuella handlingar av visst slag. I medicinalstyrelsens yttrande uttalas att då de av strafflagberedningen framlagda lagförslagen utgå från samma principiella inställning som styrelsen och då de representera högst betydande framsteg från nuvarande otillfredsställande förhållanden, styrelsen i stort sett kan förorda dem, trots att de betydligt avvika från de linjer, som styrelsen 1935 uppdragit. Medicinalstyrelsen hävdar emellertid bestämt att homosexualiteten i den utsträckning som den är ett sjukligt tillstånd principiellt bör behandlas på samma sätt som andra sjukliga företeelser och tar därför ställning mot strafflagberedningens uttalande, att även homosexuella skulle kunna rationellt omhändertagas inom fångvårdens ram. Sinnessjuknämnden anser att heterosexuella personer som begå homosexuella handlingar av samhällsfarlig art böra bli föremål för straffreaktion i vanlig ordning och att den rationella behandlingen av de konstitutionellt homosexuella, vilka begått homosexuellt brott, är att de ställas under läkarvård, vilket bör ske därigenom att de förklaras straffria samt i behov av vård å sinnessjukhus eller av psykiatrisk tillsynsvård. Oaktat dessa och andra erinringar förklarar nämnden att den, även om erinringarna icke vinna beaktande, icke vill motsätta sig att förslaget lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

Grundtanken om homosexuella gärningars principiella straffrihet avvisas med större eller mindre skärpa av länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län, landsfogdarna i Stockholms, Östergötlands och Göteborgs och Bohus län, stadsfiskalen i Stockholm samt poliskamma-

ren och kriminalpolisintendenten i Göteborg. En skiljaktig ledamot i Göta hovrätt avstyrker förslaget, såvitt det fritager från straff nu straffbara gärningar av ifrågavarande art. Justitiekanslersämbetet håller före att de homosexuella handlingarna i princip alltjämt skola vara kriminaliserade men anser att straffet under särskilda förutsättningar och framför allt beträffande handlingar som förövats av konstitutionellt homosexuella skulle kunna bortfalla och ersättas med någon form av vård eller tillsyn. Enligt ämbetets mening kräver lagförslagets upphöjande till lag obetingat ett samtidigt införande av möjligheter att från allmän tjänst eller befattning skilja personer som gjort sig skyldiga till homosexuella gärningar. Svea hovrätt anser starka skäl tala för att strafffrihet medgives allenast beträffande de konstitutionellt homosexuella.

Beträffande lagförslagen i övrigt uttalas i remissyttrandena olika meningar och tveksamhet har på flera håll yppats i fråga om åtskilliga av de i förslagen intagna detaljbestämmelserna. Här må anmärkas allenast att medan flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar tillstyrkt möjligheten att eftergiva åtal vid brott av ifrågavarande slag, två av hovrätterna ställt sig avvisande mot förslaget i denna del. Svea hovrätt anser sålunda att frågan om åtalseftergift bör upptagas i ett större sammanhang och finner det särskilt tveksamt huruvida kastrering bör göras till förutsättning för åtalseftergift. Hovrätten för Övre Norrland uttalar sin betänksamhet mot att införa denna viktiga nya princip på ett visst begränsat område inom straffrätten. Förslaget om kastrering såsom förutsättning för åtalseftergift avvisas jämväl av en ledamot av medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala och en ledamot av medicinska fakulteten vid universitetet i Lund.

Kastrering m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1938, varigenom strafflagberedningen tillsattes och dess allmänna arbetsuppgifter bestämdes, förordnade chefen för justitiedepartementet den 3 maj 1941 att beredningen omedelbart skulle upptaga frågan angående lagstiftning om kastrering av vissa sedlighetsförbrytare. Sedan beredningen i samråd med särskilt förordnade sakkunniga fullgjort ifrågavarande uppdrag, överlämnade beredningen den 1 september 1941 en rörande utredningen upprättad promemoria med förslag till lag om kastrering ävensom till lag angående ändrad lydelse av 14 § lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (SOU 1941: 25).

Med kastrering förstås en åtgärd, som åsyftar att beröva en person — man eller kvinna — alla de funktioner, som äro betingade av könskörtlarna. Detta syfte uppnås säkrast genom operativt borttagande av dessa körtlar (testiklarna hos mannen, äggstockarna hos kvinnan). Fortplantningsförmågan försvinner; likaså de verkningar på organismen, som äro beroende av den från könskörtlarna härrörande insöndringen (inre sekretionen) av hormoner. Av denna insöndring beror till stor del, i många fall huvudsakligen

eller helt, könsdriften. I ett mindre antal fall kvarstår denna dock till en viss grad även efter kastrering; detta är betingat av könsdriftens förankring jämväl i själslivet eller måhända av faktorer, som inträda vikarierande för insöndringen från könskörtlarna.

Kastreringseffekt kan därjämte uppnås genom röntgen- eller radiumbestrålning av könskörtlarna. Det är emellertid praktiskt vanskligt att utmäta stråldosen så, att skadliga biverkningar undvikas och säkerhet samtidigt vinnas om en fullständig kastreringseffekt. Till följd härav har kastreringsmetoden med röntgen- eller radiumbestrålning tillsvidare fått i praktisk användning stå tillbaka för den operativa metoden.

Ett operativt avlägsnande av könskörtlarna företages ej sällan på grund av kroppslig sjukdom. Könskörtlarna kunna vara angripna av t. ex. tuberkulos eller svulstbildningar. I dessa fall är det knappast berättigat att tala om kastrering. Ingreppet åsyftar i och för sig icke att beröva den person, som skall opereras, de till könskörtlarna bundna funktionerna utan avser att häva den sjukliga processen; kastreringseffekten är här en oundviklig biverkan i de fall där ej sjukdomen själv på förhand förorsakat ett utslöcknande av könsorganens funktion.

I andra fall kan syftet med ingreppet vara att upphäva könskörtlarnas funktion (för att t. ex. häva blödningar från livmodern), varför operationen är att anse såsom kastrering i egentlig mening.

Enligt av strafflagberedningen från medicinalstyrelsen inhämtade uppgifter ha under åren 1935—1939 på landets sjukvårdsinrättningar företagits operationer, bestående i en- eller dubbelsidigt avlägsnande av könskörtlarna (vilketdera har av tillgängliga uppgifter icke kunnat avgöras), till ett antal av icke mindre än 10 642, därav å män 1 139 och å kvinnor 9 503. Enligt meddelande från medicinalstyrelsen skulle endast i 4 av nämnda fall ha förelegat indikationer av intresse för utredningens uppgift. Beredningen har emellertid uttryckt en förmodan, att i något flera fall än 4 indikationen varit av annan art än kroppslig sjukdom.

Från kastrering bör särskiljas sterilisering i den betydelse vari detta ord numera vanligen brukas. Sterilisering i denna inskränkta mening är ett ingrepp å könsorganen, som icke medför annan påföljd än att fortplantningsförmågan försvinner. Detta åstadkommes genom att de mogna könscellerna (sädeskropparna; äggcellerna) hindras i sin passage från könskörtlarna, vilket enklast sker genom operativt avlägsnande av ett stycke av sädesledarna (vasektomi), resp. äggledarna (salpingektomi; tubarresektion). Denna operation är i fråga om män ett ringa och ofarligt ingrepp, som icke alltid ens erfordrar sjukhusvistelse. Motsvarande operation på kvinnor är däremot, liksom kastreringsoperationerna på båda könen, en mera ingripande åtgärd, som alltid kräver någon tids vistelse på sjukhus.

Sterilisering blev föremål för rättslig reglering genom lagen den 18 maj 1934 om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsversamhet. Denna har numera avlösts av den mera omfattande lagen den 23 maj 1941 om sterilisering, vilken lag i huvudsak

innebär följande: Den som på grund av rubbad själsverksamhet saknar förmåga att lämna giltigt samtycke till åtgärden, må steriliseras ändå att han ej samtyckt därtill. Eljest fordras städse samtycke. Sterilisering är enligt lagen tillåten på eugeniska och sociala grunder; sterilisering av medicinska skäl faller i regel utanför lagen. I allmänhet må sterilisering företagas allenast efter tillstånd av medicinalstyrelsen. Uttrycklig föreskrift har meddelats om att med sterilisering icke förstås kastrering.

Särskilda lagbestämmelser om kastrering saknas för närvarande i svensk rätt.

I samband med antagandet av 1934 års steriliseringslag hade emellertid nämnda års riksdag på hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 26) anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning huruvida och under vilka förhållanden sedlighetsförbrytare måtte kunna underkastas sådant ingrepp, som vore ägnat att motverka eller upphäva deras sjukliga anlag. Med anledning härav uppdrog chefen för justitiedepartementet den 15 juni 1935 åt tillkallade sakkunniga att verkställa den begärda utredningen, men de sakkunnigas arbete avbröts genom Kungl. Maj:ts den 17 december samma år meddelade beslut rörande anstånd med vissa kommitté- och sakkunnigutredningar inom justitiedepartementet, och den 23 december 1939 återkallades de sakkunnigas uppdrag i förevarande del. Första lagutskottet, som behandlade den vid 1941 års riksdag framlagda propositionen med förslag till lag om sterilisering, yttrade i sitt utlåtande (nr 31):

Kungl. Maj:t har i detta sammanhang icke upptagit den fråga om kastrering varom riksdagen beslöt skrivelse till Kungl. Maj:t i samband med antagandet av 1934 års steriliseringslag. Utskottet finner icke heller skäl att med anledning av utredningsyrkandet i motioner till riksdagen närmare ingå på kastreringsfrågan, då densamma torde bliva föremål för utredning i särskild ordning.

Genom beslut den 3 maj 1941 förordnade chefen för justitiedepartementet därefter, såsom förut nämnts, att strafflagberedningen skulle upptaga frågan angående kastrering av vissa sedlighetsförbrytare.

Enligt det av strafflagberedningen framlagda förslaget är indikation för kastrering att någon med skäl kan befaras komma att på grund av sin könsdrift begå brott som innebär allvarlig fara eller skada för annan, s. k. kriminalpolitisk indikation, ävensom att någon på grund av könsdriftens abnorma riktning eller styrka åsamkas svårt själsligt lidande eller allvarlig social olägenhet, en indikation vilken av beredningen betecknas såsom humanitär. Förslaget äger ej tillämpning i fråga om åtgärd, som är påkallad av kroppslig sjukdom. Den som är under 23 år må ej kastreras enligt förslaget, med mindre synnerliga skäl därtill äro. En förutsättning för kastrering enligt den föreslagna lagen är vidare, att den, som göres till föremål för åtgärden, samtyckt därtill. Saknar han på grund av rubbad själsverksamhet förmåga att lämna giltigt samtycke, må han dock kastreras, ändå

att han ej samtyckt. Icke heller för detta fall upptager förslaget emellertid bestämmelser om åtgärder för att tvinga honom att underkasta sig ingreppet. För kastrering fordras vidare tillstånd av medicinalstyrelsen. Innan tillstånd meddelas, skall beredas tillfälle för vissa närstående och, beträffande på allmän anstalt intagen, för dennas läkare och föreståndare att yttra sig. Kastrering må i regel endast utföras på lasarett, därmed jämförlig allmän anstalt eller sjukstuga. Vidare stadgas tystnadsplikt för läkare eller annan som å tjänstens vägnar eller eljest tagit befattning med kastrering eller med ärende angående sådan åtgärd. Ett tillägg har föreslagits till lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar för att bereda skydd mot offentliggörande av beslut, som rör tillämpning av lagarna om kastrering eller sterilisering.

Beträffande motiveringen till strafflagberedningens förslag får utskottet hänvisa till promemorian (sid. 25—35), som jämväl innehåller redogörelser för kastreringsfrågan i utlandet (sid. 9—13), kastreringsfrågans tidigare behandling i Sverige (sid. 13—16) och kastrerings tillåtlighet enligt gällande rätt (sid. 22—24). En i promemorian (sid. 17—22) intagen redogörelse för kastreringens verkningar, vilken redogörelse bygger på en av danska Retslägeraadets formand professor Knud Sand verkställd undersökning av 187 i Danmark kastrerade personer, giver vid handen att kastreringen så gott som undantagslöst lett till önskat resultat och att skadliga biverkningar i stort sett uteblivit.

Över promemorian ha utlåtanden infordrats från justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter, fångvårdsstyrelsen, interneringsnämnden, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, sinnessjuknämnden, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län ävensom medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutets lärarkollegium. Tillfälle att avgiva yttrande har beretts Sveriges advokatsamfund, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges landsfiskaler, svenska läkaresällskapet och svenska psykiatriska föreningen, av vilka sammanslutningar emellertid endast de fyra sistnämnda inkommit med yttranden. Överståthållarämbetet har vid sitt utlåtande fogat yttranden av polismästaren och förste stadsfiskalen i Stockholm, länsstyrelsen i Uppsala län har bifogat yttranden av förste provinsialläkaren och landsfogden i länet ävensom av polismästaren och barnavårdsnämnden i Uppsala, länsstyrelsen i Östergötlands län har bifogat yttranden av förste provinsialläkaren i länet och tjänstförrättande förste stadsläkaren i Norrköping, länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat yttrande av förste provinsialläkaren i länet och länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt i Västerbottens län ha bifogat yttranden av förste provinsialläkarna och landsfogdarna i länen.

Om innehållet i de avgivna yttrandena må här lämnas allenast följande översiktliga redogörelse.

Strafflagberedningens förslag till lag om kastrering har lämnats utan erinran av hovrätten över Skåne och Blekinge, fångvårdsstyrelsen, majoriteten

inom interneringsnämnden, länsstyrelsen i Östergötlands län jämte förste provinsialläkaren i länet och tjänstförrättande förste stadsläkaren i Norrköping, länsstyrelsen i Malmöhus län och förste provinsialläkaren i länet, förste provinsialläkaren i Göteborgs och Bohus län, länsstyrelsen i Västerbottens län samt landsfogden och förste provinsialläkaren i länet ävensom föreningen Sveriges landsfiskaler.

I andra yttranden har lagförslaget gjorts till föremål för mera ingående uttalanden.

Att behov av en lagstiftning om kastrering föreligger har vitsordats av flera myndigheter, däribland medicinalstyrelsen. Även majoriteten inom medicinska fakulteten vid universitetet i Lund har med hänsyn till kastreringens såväl själsligt som kroppsligt djupt ingripande natur förordat, att åtgärden regleras i lag. En ledamot av fakulteten har emellertid avstyrkt lagförslaget under anförande, att det vore osäkert om kastrering städse ledde till upphörande av könsdriften och förhindrande av dess yttringar. Kastrering skulle därför i många fall komma att utgöra en för individen och samhället meningslös stympning.

I frågan, för vilka grupper av personer den nya lagstiftningen bör vara avsedd, ha olika meningar kommit till uttryck i yttrandena.

Sinnessjuknämnden har såsom sin mening uttalat, att sedlighetsförbrytare, som äro omhändertagna inom sinnessjukvården, icke böra falla under lagen och justitiekanslersämbetet har anført, att det beträffande andra än dem, som redan begått sedlighetsbrott, vore önskvärt att erhålla bestämdare anvisningar, under vilka förutsättningar kastrering finge ske. Såväl socialstyrelsen som sinnessjuknämnden ha ansett, att kastrering på s. k. humanitär indikation icke borde omfattas av lagen. Medicinalstyrelsen har väl funnit, att den indikation, som strafflagberedningen betecknat såsom humanitär, principiellt är att anse som medicinsk, men ansett, att den det oaktat bör omfattas av lagen, ehuru kastrering i sådana fall borde få ske efter mindre omständlig prövning. Svenska läkaresällskapets sektion för psykiatri och neurologi har funnit det betänkligt, att kastrering av icke brottsliga, som lämnat samtycke till åtgärden, skulle regleras i lag. Majoriteten inom medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala har gjort gällande, att lagen ej bör göras tillämplig på rättskapabla personer med abnorm sexuell läggning vilka ej begått brott.

Grundtanken att tillstånd av medicinalstyrelsen skall utgöra förutsättning för kastrering har vunnit anslutning i vissa yttranden men gjorts till föremål för erinringar i andra.

I de flesta yttrandena biträdades strafflagberedningens ståndpunkt, att det åtminstone för närvarande icke bör införas några bestämmelser om tvång till kastrering. Sinnessjuknämnden har emellertid ifrågasatt, huruvida icke tvångskastrering kunde medgivas beträffande på anstalt intagna sedlighetsförbrytare.

Önskvärdheten av sträng sekretess i kastreringsärenden har betonats i flera yttranden.

Slutligen må anmärkas, att hovrätten för Övre Norrland ifrågasatt, huru-

vida icke den föreslagna lagen borde sammanarbetas med steriliseringslagen.

I motionen erinras inledningsvis om de förslag, som vid skilda tillfällen väckts angående ändrad lagstiftning om den homosexuella otukten och om strafflagberedningens förslag i ämnet, varefter motionären vidare anför:

Enighet synes råda därom, att tidelagsbrottet såsom en psykopatologisk företeelse bör utmönstras ur strafflagen. Nästan enhälligt erkännes också, att gällande lags regler om den homosexuella otuktens bestraffande äro föråldrade och icke göra rättvisa åt den medicinska forskningens nyare rön om homosexualitetens orsaker och verkningar. I ett flertal yttranden, icke blott från de medicinska auktoriteternas utan även från domstolars och polismyndighetens sida, uttalas att det icke kan råda någon tvekan om att det generella straffbudet för varje homosexuell handling snarast bör avskaffas och att dessa gärningar böra kriminaliseras endast i de fall, då ett särskilt intresse kan påvisas som bär upp kravet på deras bestraffande. När det sedan gäller utformningen av de straffregler som böra uppställas och de reaktionsformer som böra väljas för behandling av de straffbara fallen, framkomma i remissvaren — som helt naturligt är — skiftande meningar på åtskilliga punkter, t. ex. om gränsen för ungdomsskyddet med hänsyn till åldern hos objektet, om de icke konstitutionellt homosexuellas behandling som för vinnings skull medverka vid ifrågavarande gärningar, om det föreslagna stadgandet om åtalseftergift etc. Men i yttrandena från ett stort antal auktoritativa myndigheter — varibland åtminstone två av våra hovrätter, överståthållarämbetet i Stockholm, flera länsstyrelser och samtliga underrätter i våra tre största städer återfinnas — och föreningar uttalas, att strafflagberedningens förslag i allt väsentligt är väl ägnat att läggas till grund för en lagstiftning i ämnet. Särskilt bör anmärkas att medicinalstyrelsen förordar förslaget trots att detta icke överensstämmer med styrelsens redan år 1935 framlagda synpunkter på frågan. Anmärkningsvärd är också den sympati, varmed de framlagda förslagen mötts från polis- och åklagarmaktens sida.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas, att de remitterade förslagen ansetts innebära ett så stort steg fram mot hela lagstiftningsfrågans lösning, att något ytterligare dröjsmål därmed icke kan anses motiverat. Då emellertid de framlagda förslagen veterligen ännu icke remitterats till lagrådet och någon Kungl. Maj:ts proposition till årets riksdag med förslag till erforderliga lagändringar på området icke torde vara att förvänta, har jag ansett det av omständigheterna påkallat att detta lagstiftningsärende motionsvägen nu bringas till ett avgörande.

Ungefär samtidigt med att strafflagberedningen utarbetade och avgav berörda utlåtande i homosexualitetsfrågan avgavs också en av beredningen enligt chefens för justitiedepartementet förordnande utarbetad promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. Detta förslag bifogas såsom Bil. 2 till min motion. Över promemorian hava yttranden inhämtats från åtskilliga ämbetsmyndigheter m. fl., och i regel hava i de inkomna yttrandena inga väsentliga anmärkningar gjorts mot de framlagda förslagen.

Av de sålunda framlagda lagförslagen framgår, att frågorna om kastrationens tillåtlighet äger nära samband med åtgärderna mot homosexualitetens samhällsskadliga yttringar och att de båda lagstiftningsfrågorna lämpligen böra lösas i ett sammanhang.

Ehuru jag icke i varje detalj är helt överens med de av strafflagberedningen utarbetade förslagen, måste jag dock anse att desamma i stort sett vila

på de grundlinjer för en reform av våra inhumana, irrationella och ineffektiva lagbestämmelser i detta ömtåliga sociala ämne, vilka grundlinjer jag redan för 10 år sedan med ingående motivering uppdrog i min inledningsvis nämnda motion.

I sitt utlåtande nr 45 vid 1937 års riksdag betonade utskottet att frågan om en reformering av lagbestämmelserna om homosexuell otukt måste anses vara av trängande beskaffenhet samt att en snar lösning av frågan i huvudsaklig överensstämmelse med det i 1935 års promemoria framlagda förslaget syntes böra eftersträvas. Såsom särskilt angeläget framhölls därvid att den föreslagna straffskärpningen beträffande homosexuella förgripelser mot barn genomfördes. På utskottets hemställan avlät 1937 års riksdag skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t snarast måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning i fråga om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling.

Utskottet.

De av strafflagberedningen utarbetade förslagen till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar bygga på samma grundprinciper som det i 1935 års promemoria innefattade lagförslaget och överensstämma beträffande åtskilliga detaljbestämmelser med detta. Beredningen föreslår sålunda att det generella straffbudet mot homosexuell otukt i 18 kap. 10 § strafflagen skall upphävas. Till förebyggande av vådor och olägenheter härav föreslås åtskilliga lagbestämmelser, vilka särskilt åsyfta att bereda ungdomen skydd och att motverka den manliga prostitutionen. Dessa bestämmelser äro utformade i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i propositionen nr 187 till 1937 års riksdag uppdragna riktlinjerna för en reformerad lagstiftning på förevarande område.

Utskottet finner i likhet med motionären angeläget att denna lagstiftningsfråga bringas till sin lösning utan ytterligare uppskov och anser strafflagberedningens förslag i huvudsak väl ägnade att läggas till grund för en blivande lagstiftning i ämnet. Lagstiftningen bör sålunda enligt utskottets åsikt bygga på principen att homosexuella handlingar skola vara kriminaliserade endast när särskilda omständigheter därtill föranleda. Av särskild vikt är därvid att barn och ungdom i görligaste mån skyddas mot faran för homosexuell förförelse. Likaså bör varje invit å allmän plats till homosexuellt närmande på grund av sin anstötlighet vara underkastad straff. I lagstiftningsfrågans nuvarande läge — innan lagrådet hörts över ett inom justitiedepartementet granskat förslag i ämnet — har utskottet icke funnit skäl att underkasta detaljbestämmelserna i lagförslagen en mera ingående prövning. Med anledning av de över förslagen avgivna remissyttrandena synas emellertid vissa av dessa bestämmelser böra underkastas ytterligare överväganden och överarbetningar.

Av utskottets redogörelse torde framgå att frågan om kastrering har ett nära samband med frågan om en reviderad lagstiftning angående den homosexuella otukten. Möjligheten att genom frihetsstraff påverka brottsliga böjelser hos sedlighetsförbrytare är enligt vad erfarenheten visat synnerligen

begränsad. Återfallsrisken efter kastrering är däremot obetydlig. Skäl synas sålunda föreligga att bereda möjlighet till kastrerings användande i kriminalpolitiskt syfte, och beredningens förslag åsyftar bland annat att möjliggöra kastrering med vederbörandes samtycke vid s. k. kriminalpolitisk indikation. Med anledning av den av strafflagberedningen föreslagna bestämmelsen att åtal för homosexuellt brott må eftergivnas om betryggande åtgärd mot återfall i sådant brott vidtagits, varvid i främsta rummet kastrering torde hava åsyftats, vill utskottet understryka angelägenheten av att den homosexuelle icke göres till föremål för någon pressning för att framkalla ett medgivande till kastrering.

I likhet med motionären finner utskottet att de båda lagstiftningsfrågorna böra lösas i ett sammanhang. Utskottet har sig bekant att frågan om lagstiftning angående kastrering närmare övervägts inom justitiedepartementet för remiss till lagrådet. Frågan om en reviderad lagstiftning angående den homosexuella otukten synes däremot icke ha gjorts till föremål för någon mera ingående behandling inom departementet, sedan de infordrade utlåtandena över 1941 års förslag dit inkommit. Någon svårighet att medhinna den erforderliga överarbetningen av lagförslagen i så god tid att proposition i ärendet kan framläggas för nästa års riksdag torde icke vara för handen.

Utskottet, som sålunda finner lagförslagets framläggande för riksdagen till antagande böra föregås av sedvanlig departementsbehandling, får med anledning av motionen i enlighet med vad ovan anförts hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande års riksdag av förslag till ändrad lagstiftning angående homosexualitetens straffrättsliga behandling och därmed sammanhängande ämnen i huvudsaklig överensstämmelse med de principer som ligga till grund för de av strafflagberedningen efter departementschefens förordnande utarbetade lagförslagen.

Stockholm den 7 maj 1943.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Karl Emil Johanson, Branting, Eskhult, Karl Johan Olsson**, *Ahlkvist* och *Siljeström*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Olsson* i Mellerud, *Björling, Lindberg* i Stockholm, *Larsson* i Hede, *Landgren* och *Gustafsson* i Lekåsa.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.